Sankt Helene Skole – Om navnet og sagnet

Den nye skole for Vejby og Tisvilde får også et nyt navn. Det var en helt naturlig følge af, at de to gamle skoler i lovens forstand regulært bliver nedlagt og – som en Fugl Føniks – genopstår som én ny skole med to afdelinger: En i Tisvilde og En i Vejby. Den nye skole får samtidig ny leder, ny skolebestyrelse, nye principper og traditioner. En ny skole med en vision og en ambition om at blive den bedste i Gribskov.
Et nyt navn er et oplagt og tydeligt signal og et af de synlige beviser på den nye situation. Der var mange, gode forslag til det nye navn, og de to eksisterende bestyrelser var spændte på, hvor svært det ville blive at vælge mellem mulighederne.

Navnet

Men det viste sig hurtigt, at vi samlede os om Helene som et bærende og fælles begreb. Resultatet *Sankt Helene Skole* – med den supplerende sætning *Kilden til viden* var der bred opbakning til i hele forsamlingen. Nogle af de ord, vi knyttede til, var: Markant navn, som er godt at udtale. Et navn, vores skole kan være alene om. Et navn med stærk tilknytning til hele lokalområdet. Et navn, der godt nok har en kristen rod, men bygger på et sagn, som har en langt længere historie og linjer helt tilbage til både vikinge- og oldtid.
Sankt Helene Skole er opkaldt efter hovedpersonen i et gammelt sagn, som i århundreder har givet hele området et særligt ry og trukket tusinder af turister, gæster og kommende indbyggere til. Et sagn, som især knytter sig til en kilde, som ligger kun 1,5 km - eller 15-20 høfter - fra skellet mellem postnumrene 3210/3220 og Vejby/Tibirke sogne.
De to lokalsamfund Vejby og Tisvilde har begge en meget lang historie. Sporene går altså mindst tusinde år tilbage. De ses blandt andet i "Oldtidsvejen" og navnet Tisvilde, som stammer fra Tirs eller Tyrs Væld, opkaldt efter den nordiske gud Tor og hans kilde.
Folk bosatte sig omkring Vejby for at dyrke den gode jord – eller ved stranden i Tisvilde for at have god adgang til havets rigdomme.
På et tidspunkt, nok længe før kristendommen for alvor fik tag i de lokale, opstod sagnet om Helene. Var hun dukket op midt i middelalderen, var hun måske endt på bålet som heks. Nu blev et sagn og en gammel tradition omkring en helbredende og hellig kilde i stedet til en del af den kristne tro, og den unge Helene blev kaldt en Helgen.

Sagnet om Helene

En from skånsk pige kommer sejlende fra svenskekysten på en stor sten.
Den skånske pige - Helene - bliver set fra land af nogle mænd. De bringer hende i land og opdager, at hun er død. De begynder at bære hende op ad skrænten. Måske taber de hende. Måske bander de over det hårde arbejde. Måske ser Gud deres hårde indsats. Lidt op ad bakken springer pludselig en kilde, og en kløft åbner sig i den stejle skrænt. Mændene bærer nu den døde unge pige op på sikker grund, lægger hende på en vogn og transporterer hende ind i land til gravpladsen. Cirka en kilometer inde i land synker vogn med båre og Helene i jorden. Det sted kender vi i dag som Helene grav.
Kildens helbredende kraft blev hurtigt kendt vidt omkring, og folk valfartede til kilden for at nyde godt af den helbredende kraft. Nogle tog bade i kilden, andre drak af vandet. Bagefter drog de syge til graven og overnattede. Den helbredende kraft var stærkest Sankt Hans aften og de tre næste søndage. Historierne er mange om de mennesker, som er kommet til kilden med deres dårligdomme. Og der er vedholdende rygter om alle de krykker og stokke, de har efterladt, og som i lang tid blev opbevaret på kirkens loft.

Sankt Helene Skole – Om navnet og sagnet

De historiske fakta

Stenen er så stor, at hvis du står på den, er vandet omkring 30-40 centimeter dybt. Dykker du fra stenen, er der ca. 2,5 meter ned til havbunden. Er du en erfaren og dygtig havsvømmer, kan du stadig svømme ud til den. Den ligger lige uden for Helene Kilde.

Senere udgravninger ved Helene grav har vist rester efter et kapel, som blev bygget i 1400-tallet og revet ned i 1617. Meget tyder på, at kapellet er bygget oven på et tingsted fra hedensk tid. Så sent som i 1838 (altså for kun 150 år siden, og kun ca. 20 år før de første tog kørte i Danmark), noterede H.G.C. Bohr, at Helene Grav stadig blev besøgt til Sankt Hans. Han talte 50 syge mennesker, som fik en time ved graven, hvorefter næste hold ville til. I alt mente han, at 200 mennesker var samlet om graven den nat.

"Kildeblokken", som stadig står, hvor Vejbyvej møder Tisvilde Bygade, modtog mange kontante bidrag fra helbredte mennesker, og der er fundet rester af efter tavler med taksigelser.

Nogle siger, at kilden både er den ældste og den mest kendte i Danmark, og at de mange syge mennesker tiltrak gøglere og andre, som tilbød mad, underholdning og sjov ved Helene Kilde og Grav. I de sidste år er traditionen genoplivet i mere afdæmpede former. Første søndag i august er der "Kildemarked" med boder, musik, eventyr – og opera under åben himmel.
I Klampenborg udviklede besøgene ved deres lokale klide - Kirsten Piils kilde - sig til verdens ældste forlystelsespark – Bakken.

Hvis du søger på Google, er der ikke meget, der tyder på, at "vores" Helene er blevet gjort til en "Helgen". Den eneste Sankt Helena, der dukker op er kejser Konstantins moder, som bosatte sig i Det Hellige Land og bl.a. lod Fødselskirken i Betlehem opføre i starten af 300-tallet.

Et levende sagn

Som med alle gode sagn og myter findes der forskellige versioner. Og mon ikke mange af de kommende elever på Sankt Helene Skole får lyst til at arbejde videre med sagnet, historien og de historiske fakta. Et godt sted at starte er www.tisvilde.dk, at besøge stederne, i Karl Erik Frederiksens bog *Troldtøjets Sand* eller i John Kofoeds sang om Helene. Google giver også mange interessante links med søgeordet: Sankt Helene.
Der er også masser af gode spørgsmål til både religionsundervisningen om myters evne til at overleve, til geografiundervisningen om, hvordan de nåede frem, til natur og teknik om både flydende sten, kilder, kløfter og synkende vogne.
Det bliver spændende at se, hvordan Helene kan fortsætte som skytsengel for kilden til viden, både for eleverne og for resten af de to lokalsamfund med den lange historie.

Johan Vedel, medlem af Sankt Helene Skoles bestyrelse.